

De tweede opmerking, dat er stoffelijke dingen zijn, die niet met de zintuigen worden waargenomen, snijdt in dit verband evenmin hout. Er zijn ongetwijfeld stoffelijke dingen, die wij met onze organen niet waarnemen, maar die toch wel zintuiglijk waarneembaar zijn, omdat de mensch door middel van vernuftig uitgedachte instrumenten de capaciteiten van zijn organen enorm kan opvoeren. Er is een directe en een indirecte waarneming. Maar een dergelijke opvatting, dat de boomen van Gen 2 en 3 stoffelijke werkelijkheden waren, die niet zintuiglijk waarneembaar zijn geweest, moet dadelijk ter zijde gesteld worden, omdat de H. Schrift leert, dat de Heere het geboomte in Edens hof — waaronder de boom des levens en den boom der kennis des goeds en des kwaads — uit de aarde had doen uitspruiten, en dit geboomte begeerlijk was voor het gezicht en vruchtdragend. De vrouw zag, dat de boom der kennis des goeds en des kwaads goed was tot spijze. Dat de boomen stoffelijke en tegelijk niet waarneembare werkelijkheden waren, is een opvatting, die de H. Schrift rechtstreeks weersprekt.

Dit lijkt mij meer „afdoende“. Om Dr Geelkerken recht te doen, vragen we nog even de aandacht voor dit letterlijk citaat van zijn — Dr Buskes vergeve het niet zoozeer mij, als wel zijn collega — „verstandelijk betoog“ (want zoo is het bedoeld, en Dr Buskes zegt, dat hij daarom niets geeft):

Ik kan mij dus indenken, dat ook de boom der kennis des goeds en des kwaads en de boom des levens, waarvan Genesis 3 ons bericht, geen zintuiglijk waarneembare boomen geweest zijn als onze gewone boomen, en evenmin slechts de aanduiding zijn eener ideële, gedachte werkelijkheid, maar dat er door Gods genadige openbaring ons door wordt aangewezen een werkelijkheid in den staat der rechtvaardigheid, waarvan wij ons slechts met benadering in onzen tegenwoordigen toestand met behulp dezer Schriftgegevens een voorstelling kunnen maken, doch dank zij de duidelijkheid van het Schriftverhaal toch wel zoo, dat wij den zin dezer Schriftmededeelingen genoegzaam verstaan voor ons geloofsleven.

Hierop antwoordt Prof. Hoekstra nu weer aan Dr Geelkerken:

Dit antwoord is zeer onbevredigend. Wat is de boom der kennis des goeds en des kwaads voor een werkelijkheid geweest?

Geen zintuiglijk waarneembare werkelijkheid, zegt Dr Geelkerken. Ook geen ideële, gedachte werkelijkheid.

Maar een werkelijkheid, waarvan wij ons slechts bij benadering een voorstelling kunnen maken.

Evenwel, Dr Geelkerken benadert deze werkelijkheid geen oogenblik. Hij zegt niet, wat voor soort van werkelijkheid die boomen wel geweest kunnen zijn, ook niet bij benadering. Hij laat ons heelmaal in 't donker. Met uiterst vage aanduidingen komen we geen stap verder. Wij krijgen dan in den staat der rechtvaardigheid boomen van een geheimzinnige werkelijkheid, een werkelijkheid waar men alles van maken kan. Dr Geelkerken, die aan anderen, en terecht, den eisch stelt dat ze niet in hun methode onwetenschappelijk zullen worden, mag zich zelf wel eens afvragen of het wetenschappelijk is met zulke vage en onheilzame begrippen voor den dag te komen. Wie den inhoud van een stelling waarvoor hij strijdt niet kan aangeven, doet beter te zwijgen en te wachten tot zijn inzicht helderder geworden is.

Verder is zulk een vluchten in het rijk der mysterieuze werkelijkheden niet in overeenstemming met hetgeen de H. Schrift van zich zelf belijdt, n.l. dat ze duidelijk is. Alles wat met de verlossing onzer zielen in verband staat deelt zij in zulk een taal mede, dat de eenvoudigen het kunnen verstaan. Wie de paradijsboomen opvat als vrijwel onkenbare werkelijkheden doet te kort aan de duidelijkheid der Schrift.

Hierna wordt aldus conclusie genomen ten aanzien zoowel van „geloof“ als „wetenschap“ in het proces-Geelkerken:

Ten slotte is ook hier weer het bezwaar, dat Dr Geelkerken ruimte wil laten voor het gevoelen, dat de boom der kennis des goeds en des kwaads en de boom des levens geen zintuiglijk waarneembare boomen zijn geweest. Waar nu de H. Schrift met duidelijke woorden mededeelt, dat er in het paradijs boomen waren en onder dezen de boom der kennis des goeds en des kwaads, en deze boom door de vrouw is gezien en de vrucht door de vrouw is genomen, mag geen Gereformeerd theoloog stellen, dat die boom niet gezien, niet zintuiglijk waarneembaar is geweest. Dit zou ongehoorzaamheid zijn aan het Woord Gods. Het zou een poging zijn, om aan de klem van het Goddelijk gezag der H. Schrift zich te onttrekken.

We moeten dus constateeren, dat het door Dr Geelkerken beschreven gevoelen aangaande de soort van werkelijkheid der paradijsboomen niet in overeenstemming is met hetgeen de H. Schrift zelve zegt, en dat het aan den wetenschappelijken eisch niet voldoet.

In dit debat komt ook ter sprake de leer van de „duidelijkheid“ der H. Schrift. Dezer dagen werd publiek, hoe Dr G. dienomtrent redeneert. Hij theologiseert tegenwoordig met behulp van Chinezen, vliegmaachines en Delftsche studenten.

Aldus.

Stel, er is een Chinees, die nog nooit een vliegmaachine heeft gezien of er ook nog nooit ook maar de flauwste voorstelling van gehad heeft. Ook weet de man niet, wat bommen zijn, noch hoe men bommen werpt uit een vliegmaachine. Stel nu voor, dat er iemand komt, die de „zegeningen“ van de Westersche cultuur kent, en dus met dat bommenstrooien uit vliegmaachines perfect op de hoogte is, en stel, dat deze man den onwetenden

Chinees hierover leeren wil. Hoe moet hij dat doen? Hij kan niet spreken in de nauwkeurige taal van de griezelige bommige werkelijkheid, want de Chinees zou er dan over moeten oordeelen, als een blinde over de kleuren. Nu zegt de leeraar der bommen-wijsheid: ge moet u voorstellen een reusachtig grooten vogel, die vliegt boven in de lucht. En die vogel werpt in zijn vlucht plotseling een heel reusachtig ei naar beneden en als dat ei dan den grond raakt, dan berst het en verspreidt overal om zich heen de onaangenaamheid van den dood, etc. Dan heeft de man toch een zekere voorstelling. En als hij later nog eens student in Delft wordt, en ingewijd wordt in al de geheimen van techniek van vliegmaachines e.d., dan zal hij zoo bij zichzelf denken: mijn leeraar heeft het gezegd in een taal, die zich bij mijn bevattingsaanstoot; en nu ik alles achteraf zie, zeg ik: hij had toch gelijk. De werkelijkheid werd me verteld, alleen de vorm, de inkleeding van het verhaal is nu voorbijgaand gebleken.

Zoo ook heeft God ons over het paradijs gesproken. Sprak hij niet in beelden, dan zouden wij er niets van vatten, net als de Chinees. Maar als we later (wanneer??? K. S.) beter zullen inzien, zullen we toch beseffen: die vorm van voorstelling was voor het doel treffend.

We zeggen er maar niet meer van, dan dat we niet begrijpen, hoe iemand, die wetenschappelijk EN gereformeerd heeten wil, dit voor wijsheid uitgeven kan. Wat blijft er over van de „duidelijkheid“ van de Schrift? Wat van het karakter der „openbaring“, beschreven volgens Bavinck, dien Dr Geelkerken zoo druk citeerde, en die hier totaal genegeerd en tegengesproken wordt? Wat van de Encycl. van Dr Kuyper? Niets, niets. Bewijzen gaf ik uit de pers reeds vroeger. Begrijpt Dr G. nu werkelijk geen oogenblik, dat zijn heele „organische“ „inspiratie“ hier totaal verloren gaat, zoowel wat het „organische“, als wat de „inspiratie“ betreft? Geen grooter mechanisch gebouwen, dan een bijbelschrijver, die zoo de Chinezen doceert over een wijsheid, die zijn eigen Chineesch vernuft ook geen oogenblik kan doorgronden en die hem allerwerktuiglijkst wordt gedichteerd, op dit standpunt. En dan staan ze in de vergaderingen, waar men de wetenschap reddend zal, te applaudiseren... als of het ei van Columbus gansch ongevaarlijk geharsten is. En af te geven op platelandsdominees, die de wetenschap niet bijhouden... Het is me daar de wetenschap wel!

Deze dingen worden niet door het „Centraal Comité“ gepubliceerd, misschien; en mogelijk acht Dr Geelkerken onze menschen „nog niet rijp“ om deze wijsheid te lezen (want hij mag dat wel zeggen, alleen een ander niet). Ze waren ook niet rijp, blijkbaar, om te verdragen, dat op deze eivergadering gefloten werd, toen iemand sprak ten gunste van een predikant, dien Dr Geelkerken geen herder vond, omdat hij niet bij deze schapjes wilde vertoeven. Maar ik zeg met Dr v. d. Brink: „de vensters open“. Is 't niet zoo? De menschen moeten weten, wat ze aan Dr G. hebben.

Want nog eens: men kan zich over dit populair geredeneerd verbazen. Daar in Indië verwondert men zich ook. Dr A. Ringnalda schrijft in „Geref. Kbl. Ned. O.-Indië“:

Als „Het Zoeklicht“ van de kwestie-G. gebruik maakt, het pleit te voeren voor zijn methode van exegese, komt Dr Schilder daar in „De Reformatie“ van 14 Aug. 1925, pg. 347, aanstonds tegen op, o.a. met deze woorden aan het adres van genoemd blad: „geloof jij, dat de geschiedbeschrijving van Genesis en de vertolking van visioenen van een ziener, die „in den geest“ is, ieder op eigen wijze haar voorstellingen schept en het dus tastbare dwaasheid is, die twee uit te leggen op een manier, die het onderscheiden karakter daarvan geheel uit het oog verliest“?

Hiermee brengt Dr Sch. slechts op zijn wijze tot uitdrukking wat reeds algemeen en al lang erkend is, dat de verschillende deelen der Schrift een eigen methode van exegese eischen, al naarmate ze tot de historische, symbolische, profetische, poëtische deelen behooren.

Maar dit is toch nog maar een eerste schrede. Hiermee zijn we nog maar aan het begin van de regels die voor exegese moeten gesteld worden.

Volkomen terecht zegt Dr Ringnalda: dat dit te erkennen, „nog maar een eerste schrede“ is. Desondanks schijnt deze „eerste schrede“ door Dr Geelkerken weer te moeten worden overgedaan. Hij heeft al dadelijk, volgens niet weersproken bericht, de menschen, die hem over het paradijsverhaal kwamen spreken, gevraagd, wat ze dan wel dachten van het tweesnijdend scherp zwaard dat uit Christus' mond ging in de Openbaring van Johannes. Waarom dit niet letterlijk en het verhaal in Genesis wel? En nu komt uit zijn mond weer het verhaal van het barstende ei; hij voelt niet, dat zulk een bewering de mechanische inspiratie onderstelt, en weet ook niet, bedenkt tenminste niet, dat zulk een door den schrijver zelf gegeven onderrecht desnoods zou bestaanbaar zijn bij een apokalyps, maar in geen geval bij een schrijver van een historisch boek. Dr G. ligt niet alleen niet de organische inspiratie overhoop, maar ook met de eerste beginselen van exegese en hermeneutiek. Dat is gewoonlijk niet erg; maar het is wel heel erg

voor iemand, die optreedt als protector van de „wetenschap“ en als organisator tegen die onwetenschappelijke synode. Het is een groote warwinkel. Men klotst alles door elkaar; historische boeken worden uitgelegd naar apokalyptische en omgekeerd. En Dr Buskes laat zich ook al van de wijs brengen. Hij wilde ook de uitlegging van Genesis 3 behandelen door een verwijzing naar... Openbaring 20. Men leze „De Standaard“:

Ook bij gemeenschappelijke onderwerping aan de zelfde schriftbeschouwing moeten persoonlijke vrijheden en inzichten op onderdeelen, den vorm betreffende, mogelijk blijven. Spreker toonde deze stelling aan met zeer uitvoerige bewijzen, opvattingen over Openbaringen 20.

In wat voor wereld leven we toch? Dr Buskes laat de argumenten van de synode heel rustig liggen; want ze zijn hem te „verstandelijk“. Inmiddels komt hij toch op het terrein der verstandelijkheid terecht, alleen om er een vergissing te debiteeren. Want de onderscheiden uitlegging van een visioen tast het feit niet aan. Maar Dr G. wordt beschuldigd van opheffing der historische werkelijkheid.

Dr G. kan zich niet met een paar hooge woorden afmaken van opmerkingen als van Dr Brouwer in de „Rijnl. Kerkb.“:

Hij weet niet, wat hij wil. Of, en dat is ook mogelijk, hij heeft nog niet genoeg doorgedacht en mist den moed om met een andere verklaring voor den dag te komen. Op zich zelf is zoo iets denkbaar en toelaatbaar in de studie.

Dit is onverantwoordelijk nu het een fundamenteel stuk der waarheid geldt. Wie wil afbreken, moet klaar zijn met zijn bouwplan en niet om een „mogelijkheid“ de kerk in rep en roer brengen.

Het is niet te verdedigen een twistappel op te werpen zonder zelf zich bewust te zijn van zijn doel en vaste overtuiging.

Dr Geelkerken kan geen leider zijn. Hij wordt geleid. Door wie? Door de wijsbegeerte? Het is een vraag.

Ik ben het hiermee eens, behalve met het laatste zinnetje. Of Dr G. van de wijsbegeerte „geleid“ wordt, is voor mij geen vraag. Hij treedt haar eerste regelen en begrippen met „meetingsvoeten“.

Wat het beeld van vogel, ei en Chinees betreft, men heeft Dr Geelkerken publiek gevraagd, of dit dan geen inhalen was van de „symbolische opvatting“ van het paradijsverhaal, die hij toch beweerde te verwerpen. Het antwoord is hij, naar men zegt, schuldig gebleven.

Wie indertijd in deze rubriek gevolgd heeft, wat ik van Dr Bouma en anderen aanhaalde, kan weten, dat de ei-theologie van Dr Geelkerken met Bavinck in strijd komt, maar dat Dr Heida te Vlaardingen in zijn kerkbode dichter bij Bavinck blijft, ook met betrekking tot de „helderheid“ van de Schrift:

Toen Hij dat liet beschrijven als historie, wist Hij zeker in welk een vorm wij dat verhaal nodig hadden en daarvoor gebruikt Hij Zijn knecht. Als dat verhaal er niet een is van feiten en realiteiten, als boomen daar gelijk moeten staan met hogere realiteiten, die veel gelijken op luchtspiegelingen in een fata morgana, dan is het verhaal uit Gen. 2 en 3 hoogstens een monotheïstische legende, waarbij de Israëlieten de eenheid Gods hebben ingeschoven en overigens het in onloop zijnde volksverhaal maar hebben overgenomen, zooals het reilde en zeilde op de Oostersche wateren.

En over de bewering, dat men op het standpunt van Dr G. toch „het feit“ van den val overhoudt, zegt Dr Heida:

Immers dat zou hetzelfde wezen als een bewering: hoewel ik niet geloof, dat ergens een huis staat, kan ik toch verstaan, dat er een stad ligt, hoewel er van geen boom der kennis des goeds en des kwaads sprake was en een boom des levens mag worden weggedacht en weggeëxegeseerd, kan ik toch best verstaan, wat dat verhaal van den val beduidt, eer ik toch de Heilige Schrift als Woord Gods.

De Gereformeerde Kerken en allen die hier in werkelijkheid buigen voor Gods Woord zeggen: Dr Geelkerken, dat is geen werkelijk aanvaarden van Gods Woord, dat is slechts een aanvaarden in naam.

In gelijken zin spreekt Dr S. O. Los in de „Haagsche Kerkb.“, als hij handelt over de gemeente van Dr Geelkerken:

Ook gaf ze wel een nadere verklaring in het licht van haar gedragslijn, maar een andere opvatting van de betwiste Bijbelhoofdstukken gaf ze nog niet. Ze wil alleen den weg open houden voor een betere verklaring van dit deel van Gods Woord. Het komt ons echter voor, dat zulks niet mogelijk is. Immers als men de middellijke verzoeking door satan opheft en de onmiddellijke kiest, hoe blijft er dan plaats voor de erfschuld en de bevrijding daarvan door den zoendood van Christus?

Het is zeker kortzichtigheid aan onze zijde, maar het is ons niet recht duidelijk waar de dissenterende broeders heen willen. Al doen we nog zoozeer ons best om in hun standpunt in te komen het gelukt ons niet, want al wat ze ons mededeelen is vaag en negatief.

We besluiten met een opmerking van Dr Pontier te Maasdijk in de „Westl. Kerkb.“. Hij herinnert eerst aan deze uittaling van Dr G. zelf:

De nieuwe kennis van de Oud-Oostersche wereld heeft met de vraag: realiteit of niet, niets te maken; dit is een vraag van geloof.

En daarop geeft Dr Pontier dit antwoord:

Uit de zinnelijkheid de slang kan worden Dr G. En met geveens Oostersche gehouden natuurlijk dat reke onder de rooven Zoo ook de doet, en exegese.

Voorloos deze din een plin warring van eers daarme moet in l om der waaracht op de m der Syno dan een Gen. 3. verwonde rende m.

Het ei De Ho „Charlois

Het is die dae een go wat in hetwelk uitgekom gezien. Een niet, wa „As i zei Pie „Dat is Daar

Prof. G Van uit, dat scheid had va Geelker heeft verschil zes toe de besl dat me brood komen Geelker wel er op het dit laa Geelker meer op Men wi en laat genoem van Dr en nie het eer

Hiertoe Dr G Die zijn matisch geen z dat hi aan de Synode

Op d er enke matisch Bezwa deele r Synode als de beslisse deze S van 192

Tegenom meening, te laten, spraak b willen b

Een a vamen Synode dat hat den, da eens v grond v een enk de rech

Ten slot de geme En na Verge Woords vulling meentel wel doe